

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. De Conditionibus Jure naturali requisitis, ut Census sit licitus, & non
usurarius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

gatur hypotheca, certo pretio majori tale jus emi deberet.

ARTICULUS II.

De Conditionibus jure naturali requisitis, ut Census sit licitus, & non usurarius.

- I. Jure naturali requiritur ad contractum census, quod pretium sit justum spectatis spectandis; quod sit super re fructifera, & quod fundetur in re propria non habente jus impeditum.
- II. Census perpetuo irredimibilis jure natura non est illicitus, dummodo majori pretio ematur.
- III. Potest censuarius obligari, ne vendat alteri rem censui subjectam, dummodo tale onus compensetur.
- IV. Tributum, quod ex fundo debetur Principi, solvendum est a Censuario; at expensa pro scriptura census solvenda sunt a censitore.
- V. Potest pariter jure natura fieri census, cum pacto, quod pereunte hypotheca speciali, succedat alius fundus, aut ipsa persona censuarii, compensato tamen hoc onere.
- VI. Si tota domus, super qua fundatus est census, corruat, census extinguitur est, quamvis ea reedificetur; secus vero si corruat per partes.
- VII. Usu receptum est, quod censuarius assecuret Censitorem, non quidem pro casibus fortuitis, sed, ut si forte res censui subjecta deprehendatur esse alterius, tunc altera succedat; Sicut etiam si fuerit Censuarius in mora ad solvendum, aut reddatur impotens.
- VIII. Num possit in censu apponi poena legis commissoria, sicut apponitur in Emphyteusi?
- IX. Quomodo possit esse justus, & ex natura rei licitus census redimibilis ex parte emptoris? Si Census

fit utrinque redimibilis, majus est onus compensandum in emptore, quam in venditore.

- X. Census vitalitius personalis quonam pacto ex natura rei sit licitus? Num, & quanam via prohibeatur a Bulla Piana?
- XI. Num sit licitus ex natura rei tam Census realis, quam personalis ex utraque parte redimibilis?

I. **C**ertum est apud Doctores, Primo requiri ad valorem Census ex natura rei intentionem contrahentium, quod scilicet ematur, & vendatur tale jus. Secundo, requiri pretium justum, quod scilicet lege taxatum est, vel communi prudentium aestimatione, spectato periculo, & incommoditate exigendi pensiones, vel quod pereat res, super qua fundatur, spectato etiam incommodo, quod emens subire potest, si sibi restituatur pretium. Quare sicut quando res emitur cum pacto de reemendo ad arbitrium solius venditoris, potest res emi quarta parte minoris, quam valet, ut supra diximus ex Hurtad., & aliis, ita in Censuratione talis tantum oneris in e mente, quando ager valens centum fructificat quotannis quatuor, potest centum aureis emi jus ad quinque quotannis, seu potius octoginta aureis potest emi jus ad illa quatuor. Nec potest res censita ferre regulariter minores fructus, demptis expensis, quam sit pensio; potest tamen majores fructus reddere, ut ostendit consuetudo; possum enim emere decem tantum a fundo, qui reddit quindecim. Tertio requiritur jure naturæ, ut Census in re fructifera fundetur. Quarto debet fundari in re propria non habente jus impeditum, cum nemo possit alteri tradere jus, quod non habet, vel habet impeditum; Unde Maritus non potest subijcere censui dotem uxoris absque

illius consensu; quia non est illius dominus; Nec uxor id potest, quia dotis dominium habet impeditum, cum eius administratio spectet ad maritum. Quinto, ut si res censita pereat, vel fiat sterilis absque culpa censuarii, cesset census ad ratam; nam res domino perire debet. Demum, ut quodcumque novum onus venditori imponitur, debita mercede compensetur.

II. Quæritur nunc primo: An census perpetuo irredimibilis sit iure naturæ illicitus?

Respondeo cum communi negative, dummodo majori pretio ematur, cum tollatur a censuario facultas redimendi suam obligationem: Quare sicut res, quæ valet centum, cum pacto de retrovendendo in favorem venditoris potest emi quarta, vel tertia parte minoris, videlicet septuaginta quinque, & sine hoc pacto potest emi centum, quantum valet; ita census, qui quando est redimibilis ad arbitrium censuarii, emitur verbi gratia septuaginta quinque, si constituatur irredimibilis, debet emi centum, propter onus additum venditori, ut notat Bonac. num. 40.: Qui etiam advertit, quod quando censuarius vult redimere censum, debet id manifestare Censitori per duos menses antequam redimat, qua manifestatione facta, potest censitor intra annum dumtaxat repetere pretium census a censuario licet invito, cum ea sit juris dispositio.

III. Quæritur secundo: An possit censuario imponi onus, ne vendat rem censui subjectam?

Respondeo, posse id ex natura rei fieri, modo tale gravamen compensetur ad æqualitatem; censuarius enim, cum sit suæ rei dominus, non prohibetur ex vi census, ne suam rem alienet, itaut transferat alteri dominium simul cum obligatione solvendi ex illa annuas pensiones; Unde si obligatur

ex pacto ad non alienandum, debet tale onus compensari; Non secus ac si obligaretur ad solvendum censitori laudemium, seu quinquagesimam, vel aliam partem rei, quoties voluerit illam alienare; Sicut obligatur solvere laudemium Emphyteuta domino proprietario in recognitionem domini directi, quoties alteri vendit jus suum emphyteuticum, quod in re proprietarii habet, ut suo loco dicemus.

Notandum hic etiam, quod si censuarius vult aliis vendere rem, debet prius monere censualistam, an velit illam sibi eodem pretio emere, eumque aliis præferre debet; Quod si censuarius de hoc non admonet censualistam, potest hic ex Azor. annuam pensionem ab Emptore exigere, vel rem emere sibi; par enim est, quod possit illam exigere ab emptore, cum quo nullum inicit contractum.

Quod si rem censuarius vendidit divisim pluribus, admonito censualista, dubium est apud Doctores, an hic exigere possit pensiones a singulis in solidum, an vero pro rata? Bonac. putat, quod pro rata, cum Rebel., & aliis; Navar. vero cum Molin., quod in solidum, quia æquitas non postulat, quod Censitor reportet incommodum exigendi censum a multis.

IV. Notandum etiam, quod onus solvendi tributum, quod ex fundo solvi consuevit Principi, spectet ad Censuarium, qui est dominus fundi; onus vero solvendi expensas pro scriptura census, & eius expeditione pertineat ad censitorem; quia scriptura fit in commodum emptoris ad ostendenda, & comprobanda jura illius, & ideo apud ipsum remanet.

V. Quæritur tertio: An licitus sit census cum pacto, quod censuarius teneatur ad pensionem, etiam perente, vel reddita inutili re, super qua fundatus est?

Re-

Respondeo cum Sal. disp. 33. jure naturæ esse licitum hoc pacto, ut fiant quasi duo contractus, alter census, alter Assecurationis; itaut pereunte re, obligatio ad annuas pensiones remaneat in aliis bonis; immo etiam in ipsa persona, unde census realis evadat personalis: Ratio est, quia sicut potest census imponi cum pacto, quod pereunte una re succedat alia res, ita potest etiam succedere persona: Requiritur tamen Primo, ut persona sit fructifera, itaut aliquid sua industria lucrari possit: Secundo, ut talis obligatio justo pretio compensetur.

VI. Advertendum etiam, quod si res pereat culpa Censuarii, hic tenetur ad restitutionem, ut patet; Si vero sine sua culpa corruat, verbi gratia, domus, super qua fundatus est census; Vel corruit tota, & extinctus est census, non facta assecuratione dicta; quamvis ex eadem materia reedificetur altera domus, quia non est amplius eadem: Vel corruit domus per partes, & per partes reedificatur, & quia perseverat eadem moraliter, debetur pensio ex illa.

VII. Quæritur quarto; An possit censitor petere fidejussionem, seu assecurationem census empti, itaut si res vendita sit aliena, vel alteri censui sit subjecta, res posterius supposita cedat in locum prioris, & si venditor census sit hic & nunc impotens, vel in mora ad solvendum, possit emptor ad alia bona se convertere?

Respondeo affirmative, quia hoc spectat ad servandum emptorem indemnem, & usu receptum est, ut notat Rebel. & Salon., quod hujusmodi fidejussio fiat non aucto pretio, quamvis pactum fidejubendi sit pretio æstimabile. Ratio est, quia censitor habet jus consulendi suæ indemnitati per fidejussores; Nec est eadem ratio obligare censuarium ad casus fortuitos, ita ut re pereunte, vel facta

infrugifera, teneatur ad pensiones; hæc enim est quædam obligatio, ad quam nullum jus habet censitor.

VIII. Quæritur quinto: Utrum possit censui addi pactum legis commissoriæ, seu quod si censuarius pensionem non solvat per biennium, vel triennium, incidat in commissum, seu rem censui subjectam amittat in penam negligentia?

Respondeo negative, nam, ut supra diximus, pœna debet esse proportionata culpæ; in hoc autem casu etiam si censuarius non solveret pensionem culpabiliter, adhuc pœna hæc esset excessiva; ergo non licet, ut advertunt Trullenc dub. 7., & Bonac. num. 38.: Esto in emphyteusi verum sit, quod si per biennium non solvatur culpabiliter pensio, amittatur res emphyteutica Ecclesiastica; & laica amittatur, si per triennium non solvatur pensio, ut notat Hurtad. diff. 13. Et quidem probabilius ante sententiam judicis; idque ratione conventionis talis contractus. Nihilominus ex natura rei, & seclusa lege positiva potest fieri pactum de solvenda aliqua pœna proportionata, si culpabiliter pensiones non solvantur; sicut etiam de solvendo damno emergente: Immo tale onus amittendi rem censui subjectam, si non solvantur pensiones, potest etiam ex natura rei apponi, dummodo justo pretio compensetur, ex Hurt. diff. 7. Quare universim, ut contractus census sit licitus ex natura rei, nihil aliud requiritur, quam æqualitas inter censum, & pretium; & quod si in contractu census superaddatur novum onus emptori, illud compensetur diminutione pretii, si vero imponatur venditori, compensetur augmento pretii.

IX. Unde sequitur, verum esse, quod docet Less., Laym., Molin. contra Sot., Rebel. apud Hurtadum, videlicet licitum esse, & non usurarium ex natura rei

rei Censum redimibilem etiam ex parte emptoris; itaut possit emptor etiam nolente venditore cedere illi jus ad pensiones, & repetere pretium suum; dummodo pretio majori ematur ad compensandum tale onus venditoris, quod est extra naturam Censui: Sicut etiam quando Censui ex parte solius venditoris est redimibilis, (ut debet esse ex Bulla Pii V.) compensari solet tale onus emendo pretio minori: Quod si ex parte utriusque est redimibilis, pretio medio emendum est; Advertendo tamen, quod in hoc casu majus est onus venditoris, quod non semper habet paratum pretium ad illud restituendum, quam emptoris, quippe qui semper potest jus ad pensiones cedere; unde tale onus pretio majori compensandum est. Si demum sit ex utraque parte irredimibilis, onus videtur esse majus in emptore, quam in venditore; quia emptor patitur difficultates in exigendis pensionibus, praesertim si vendatur alicui Magnati res subiecta Censui, quam ipse nolit emere; quae difficultas non habetur ex parte venditoris, quippe qui ex pretio censui, quod sibi restituatur, poterit aliquod praedium emere.

X. Queritur sexto: An Censui personalis vitalitius sit validus jure naturae?

Respondeo cum Bonac. num. 17. esse licitum concurrente justo pretio, ita scilicet ut Censuarius vel ad vitam suam tantum, vel ad vitam alterius teneatur solvere pensiones, & non amplius: Ad eum modum, quo potest stabiliri in Censu, quod pensiones solvantur ad determinatum tempus, puta ad decennium, vendendo Censum, seu jus ad pensiones minoris, quam si esset perpetuus, seu augendo jus ad pensiones; nam si emitur centum, verbi gratia, jus ad decem quotannis in perpetuum, jus ad decem quotannis per decennium tantum, deberet, verbi gratia emi sexa-

ginta, itaut pro centum ematur jus ad sexdecim quotannis. Quare eadem ratione potest stabiliri Censui vitalitius, taxando pretium, perinde ac si Censuarius in vita deberet perdurare dimidium temporis, quo potest moraliter ejus vita perdurare: Verbi gratia, si debeat stabiliri Censui super persona habente quadraginta annos, & hic probabiliter usque ad sexaginta annos possit vivere, debet dividi hoc tempus viginti annorum, & ita stabiliri Censui, perinde ac si deberet perseverare onus solvendi pensiones per decennium tantum: Hoc pacto uterque exponitur aequo lucro, & damno; atque adeo si quando Censui est perpetuus, potest pro centum emi jus ad decem, ad hanc proportionem instituentus erit Censui vitalitius; & ideo habens quadraginta annos, probabiliter victurus usque ad sexaginta, si velit constituere Censum personalem vitalitium, potest pro centum emere jus ad sexdecim, quoad vixerit, juxta opinionem Molin. apud Bonac.

Nec placet opinio aliorum apud eundem, qui putant cum Covar., univrsim posse stabiliri Censum ad rationem unius pro sex, & cum Garz. ad rationem unius pro septem, & cum aliis ad rationem unius pro decem; quia debet examinari, num vita talis hominis sit probabiliter multum, an parum perduratura, & major debet esse pensio, quo brevius est perduratura.

Notat hic Hurtad; diff. 8. ex Filliuc, etiam post Bullam Pii V. prohibentis Censum personalem, posse hujusmodi Contractum vitalitium celebrari, itaut non habeat rationem Censui, sed sit Contractus innominatus, quo persona pro pecunia sibi data obligetur ad aliquam summam quotannis pro sua vita, non tanquam ad pensionem ex persona fructifera, sed tanquam ad partem solutionis summae acceptae,

attento periculo solvendi plusquam accepit, vel minus, ob incertitudinem vitæ personæ assignatæ; Ut si persona, quæ potest vivere probabiliter viginti alios annos, det alii centum cum onere, quod solvat decem, vel duodecim (idque ratione lucris cessantis) quoad vixerit, immo posset etiam quatuordecim, verbi gratia, vel quindecim, si pariter etiam ineat Contractum trium cum mercatore.

XI. Quæritur septimo: An licitus sit Census utraque ex parte redimibilis? Respondeo, multos cum Sot. Navar. negare apud Dicastil. & Trull., quia videtur habere rationem mutui; Alii tamen concedunt cum Less., Valent., Molin. disp. 377. apud Sal. dub. 25.; quia pereunte re censita perit jus ad pensiones, & ad repetendum debitum; quod non haberetur, si esset mutuum: Quare Census realis utrinque redimibilis videtur esse similis Contractui, qui dicitur *Godere a Godere*; quando scilicet, ut diximus quæst. 3. art. 2. num. 12. fit emptio, verbi gratia, domus cum pacto retrovenditionis, & deinde eadem domus locatur eidem venditori: Si vero Census hic utrinque redimibilis sit personalis, est pariter licitus, sed non consulendus propter periculum usuræ; non est tamen revera usurarius, quia pereunte persona non potest pretium suum Censitor ab hæredibus repetere, sicut posset, si esset mutuum, ut ostendimus quæst. 3. de Usura art. 4. num. 7.

ARTICULUS III.

De Conditionibus jure positivo requisitis ad Contractum Censuum.

- I. Olim Martinus V., & Calixtus III. plura requirebant circa Contractum Censuum, prout in Germania solebat institui.
- II. Nicolaus V. approbavit hunc Con-

tractum, prout in Regno Neapolitano, & Sicilia celebratur, sub quatuor præsertim conditionibus.

- III. At Pius V. in celebri sua Bulla decrevit usurarium esse talem Contractum, si deessent decem conditiones. Et communius docent etiam in foro conscientia esse invalidum, & usurarium deficientibus his conditionibus, ubi Bulla est recepta.
- IV. Debet primo constitui Census super re fructifera, & certis finibus designata, qua pereunte Census extinguatur; quamvis alia bona soleant tanquam hypotheca generalis addi solum ad securitatem solutionis.
- V. Debet secundo pretium Censuum solvi pecunia numerata coram Notario, & Testibus. Quid si in pretio detur lesio, num debeat diminui pensio, an debeat pretium augeri?
- VI. Debent tertio pensiones in pactum deduci, quæ aut in fine anni, aut singulis semestribus solvantur; Et in loco ubi fuerit convenium, dummodo non addatur novum onus Censuario.
- VII. Debet quarto deobligari Censuarium a casibus fortuitis, nec obligari, ut reddita infructifera aut totaliter aut partialiter hypotheca speciali, alia substituantur. Quid si talis hypotheca specialis nonnullis dumtaxat annis fructum non ferat?
- VIII. Debet quinto non posse impediri Censuarium, quominus alteri vendat rem Censui subjectam; Nec si vendat, debeat landemium solvere.
- IX. Debet sexto Censuarium, si velit rem censitam vendere, monere Censitorem, & per mensem illum expectare, ut deliberet, si velit aliis præferri.
- X. Debet septimo excludi pactum, quo Censuarium non solvens præfixo tempore pensiones obligetur ad interesse. At expensa necessaria ad exten-